

Öğretmen dayanıklılığına dair görüşler: COVID-19 pandemi dönemine dair bir değerlendirme

Ali İhsan Engür¹, Selda Engür², Sibel Eser³, Hasan Eser⁴

DOI 10.5281/zenodo.8426358

Özet

Bu çalışmanın amacı öğretmen dayanıklılığına dair görüşlerinin covid-19 pandemi dönemine dair bir değerlendirilmesidir. Bu çalışma nitel araştırma tekniklerinden biri olan durum çalışması ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu maksimum çeşitlilik örnekleme ile araştırmaya dahil edilen 20 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak 6 açık uçlu sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Çalışmanın verileri yüz yüze görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Görüşmelerden elde edilen veriler, içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, pandemi sürecinde dayanıklılığı etkileyen koşullar ve engeller dört tema altında incelenmiş ve öğretmenlerin sürekli evde kalmanın psikolojik problemler, sağlık sorunları ve online eğitim altyapısı eksikliği gibi faktörlerle dayanıklılıklarını olumsuz etkilediği görülmüştür. Özellikle psikolojik etkiler ve teknik sorunlar en çok vurgulanan engellerdir. Pandemi sürecinde bu engelleri aşmak için öğretmenler hijyen kurallarına uyum, açık hava aktiviteleri, teknik altyapıyı geliştirme, öğrencilerle daha fazla sanal iletişim kurma gibi eylemler gerçekleştirmişlerdir. Ayrıca, pandemi öğretmenler üzerinde olumsuz etkiler yaratmıştır, özellikle psikolojik sıkıntılar, motivasyon eksikliği ve iletişim sorunları sıkça dile getirilmiştir. Bununla birlikte, pandeminin öğretmenlerin uzaktan eğitim becerilerini artırma, teknolojik okuryazarlık kazandırma gibi olumlu etkileri de bazı görüşlerde belirtilmiştir. Katılımcıların çoğunluğu pandemi nedeniyle öğretmenliği bırakmayı düşünmemektedir. Araştırma sonuçlarına göre, büyük şehirlerde ve küçük yerleşimlerde çalışmanın pandemiye karşı farklı riskler taşıdığına dair katılımcı görüşleri bulunmaktadır. Büyük şehirlerde nüfus yoğunluğu, sınıf kalabalığı gibi faktörler daha fazla risk oluştururken, küçük yerleşimlerde pandemi kurallarına daha az uyulduğu ifade edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: pandemi, öğretmen, dayanıklılık

Abstract

The aim of this study is to evaluate teachers' views on teacher resilience during the COVID-19 pandemic period. This study was conducted with a case study, which is one of the qualitative research techniques. The study group of the research consists of 20 teachers who were included in the research with maximum diversity sampling. A semi-structured interview form consisting of 6 open-ended questions was used as a data collection tool. The data of the study were collected through face-to-face interviews. The data obtained from the interviews were analyzed using content analysis. According to the results obtained from the study, the conditions and barriers affecting resilience during the pandemic process were analyzed under four themes and it was seen that teachers' resilience was negatively affected by factors such as psychological problems of staying at home all the time, health problems, and lack of online education infrastructure. Especially psychological effects and technical problems are the most emphasized barriers. To overcome these barriers during the pandemic, teachers took actions such as compliance with hygiene rules, outdoor activities, improving technical infrastructure, and more virtual communication with students. Moreover, the pandemic had negative effects on teachers, especially psychological distress, lack of motivation and communication problems were frequently mentioned. However, the positive effects of the pandemic, such as increasing teachers' distance education skills and technological literacy, were also mentioned in some opinions. The majority of the participants do not plan to quit teaching due to the pandemic. According to the results of the research, there are participant opinions that working in big cities and small settlements carries different risks against the pandemic. While factors such as population density and classroom crowding pose more risks in big cities, it was stated that pandemic rules are less followed in small settlements.

Keywords: pandemic, teacher, resilience

¹ Dr, Kocaeli Üniversitesi, ali.engur@kocaeli.edu.tr

² Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, selda_engur@hotmail.com

³ Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, sibeluyguneser@gmail.com

⁴ Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, hasan.eser.555@gmail.com

Giriş

Wuhan'daki bir deniz ürünleri pazarında Aralık 2019'da Covid-19 olarak tanımlanan yeni bir koronavirüs keşfedilmiştir (Huang vd., 2020). İlk vakaların çoğunun deniz ürünleri pazarıyla bağlantılı olmasına ve hastaların hastalığı çevresel yollarla edindiği bilinmesine rağmen, artan vaka sayısı insandan insana bulaşmanın gerçekleştiğini göstermiştir (Li ve ark., 2020). 11 Mart 2020'de Dünya Sağlık Örgütü (WHO), 160 ülkede 200.000'den fazla vaka ve 8000 ölüm olması nedeniyle hastalığı Covid-19 pandemisi olarak sınıflandırmıştır (World Health Organization, 2020). Covid-19 salgını, başta ekonomik alanda olmak üzere, insan psikolojisi, turizm ve eğitim de dahil olmak üzere bir dizi alanda zararlı sonuçlarını göstermiştir. İlgili tüm taraflar, okullaşmayı sekteye uğratan salgının sonuçlarını hissetmiştir. Öğretmenler meslekleri boyunca çeşitli çatışma ve stres yaratan durumlarla karşılaşmışlardır (Bobek, 2002). Çatışma ve stresin etkin bir şekilde yönetilememesi kişinin fiziksel ve ruhsal sağlığı üzerinde olumsuz etkilere yol açabilir; bu etkiler arasında yeme ve uyku düzeninin değişmesi, depresyon, öz saygının azalması, iş memnuniyetinin düşmesi ve hastalığa yatkınlığın artması sayılabilir (Bobek, 2002). Salgının getirdiği zor koşullar eğitimciler üzerinde de olumsuz bir etki yaratmıştır. Bir öğretmenin zorlu koşullara hızlı ve etkili bir şekilde uyum sağlama ve iyileşme sürecinde sebat etme becerisi öğretmen dayanıklılığı olarak bilinir ve salgının ardından önemli ölçüde dikkat çekmiştir (Gu & Day, 2007).

Diğer ilgili mesleki alanlarda olduğu gibi, öğretmenliğin duygusal ve fiziksel olarak yıpratıcı doğası, çocuklarda dayanıklılık üzerine yapılan araştırmaların yetişkinlere de yayılmasına ve uygulanmasına yol açmıştır. Eğitim ve öğretimin getirdiği koşullar nedeniyle öğretmenlerin artık dayanıklı olması gerekmektedir (Bobek, 2002). Çocukların dayanıklılığı üzerine çeşitli alanlarda araştırmalar yapılmıştır, ancak öğretmen dayanıklılığı üzerine çok fazla araştırma yapılmamıştır (Gu ve Day, 2013). Öğretmen dayanıklılığının incelenmesinin yeni bir araştırma alanı olduğu açıktır ve kısmen dayanıklılığın bu kadar karmaşık bir konu olması nedeniyle, literatürde öğretmenlik bağlamında çok sayıda tanımına rastlanmıştır (Mansfield vd., 2012). Öğretmen dayanıklılığı Brunetti (2006) tarafından zor koşullar ve tekrarlayan başarısızlıklar karşısında profesyonel kararlılıkla eğitim verme becerisi olarak tanımlanmaktadır. Bobek'e (2002) göre dayanıklılık, olumsuz koşullar karşısında kişinin yeterliliğini artıran bir senaryo, zaman içinde gerçekleşen bir büyüme süreci ve farklı koşullara verilen bir yanıttır. Bir öğretmen ancak olumsuz koşulları değerlendirdiğinde, mevcut başa çıkma mekanizmalarını tanıdığı ve uygun çözümlere ulaştığında dayanıklılığının artacağını umabilir (Bobek, 2002; Dworkin, 2009). Oswald ve diğerlerine (2003, s. 50) göre dayanıklılık, kişinin eksikliklerinin ve dış streslerin üstesinden etkili bir şekilde gelebilme becerisidir. Buna karşılık, Tait (2008, s. 58) dayanıklılığın sosyal boyutunu ortaya koyarak ve dayanıklılığı stresli durumlarda tetiklenen ve çevreyle yeterli etkileşimle geliştirilen bir duygu düzenleme sistemi olarak nitelendirerek çevresel etkileşimin önemini vurgulamıştır. Birçok bakış açısı, dayanıklılığın çok yönlü doğasını ortaya koymuştur (Mansfield vd., 2011). Gu ve Day'e (2006) göre dayanıklılık, bir kişinin hızlı ve etkili bir şekilde uyum sağlayarak ve ilerlemeye devam ederek talihsizliğin üstesinden gelme yeteneğidir. Dayanıklılık üzerine yapılan çok disiplinli araştırmaların gözlemine dayanarak, öğretmen dayanıklılığının üç benzersiz özelliğe sahip olduğu öne sürülmektedir (Day ve Gu, 2014):

1. Öğretmenlerin dayanıklılık özelliklerini, belirli bir okul veya sınıf ortamının yanı sıra daha geniş bir profesyonel çalışma ortamını da dikkate alarak anlamak mümkündür (Beltman vd., 2011; aktaran Day ve Gu, 2014). Eğitim literatüründe dayanıklılık kavramı incelendiğinde, çok

sayıda veri öğretmenlerin motivasyon ve dayanıklılıklarının okul içi yönetim desteği, liderlik güveni ve veli ve öğrencilerden alınan iyi geri bildirimlerle önemli ölçüde arttığını göstermektedir. Ayrıca araştırmalar, etkili yöneticilerin dış faktörlerin etkisini azaltan ve öğretmenlerin uyum yeteneğini artıran destekleyici bir okul ortamı sağladığını göstermektedir (Day & Gu, 2014). Araştırmalar, güçlü okul liderliğinin, öğretmenlerin, özellikle de yeni öğretmenlerin sınıfta kendilerini daha profesyonel hissetmelerine, okul topluluklarında profesyonel sosyalleşmelerine ve motivasyonlarını, bağlılıklarını ve katılımlarını sürdürmelerine yardımcı olmada çok önemli olduğunu göstermiştir (Day ve Gu, 2014). Day ve Gu'nun (2014) araştırmasına göre, işe yeni başlayan birçok öğretmen henüz öğretmen olarak profesyonel kimliklerini oluşturamamıştır ve okulları, öğretmenliği bir meslek olarak nasıl gördüklerini ve kolay ya da zor bir başlangıç yapıp yapmayacaklarını sıklıkla etkilemektedir. Öğretmenliği diğer pek çok iş ve meslekten ayıran, öğretmeye yönelik bu içsel motivasyon ve hizmet etme kararlılığıdır.

2. Öğretmen dayanıklılığı, öğretmenlerin mesleki bağlılıklarının gücü ve inancı ile yakından ilişkili olduğu için mesleğe özgüdür. Öğretmenler, manevi bir amaca ve etik ideallere sahip oldukları takdirde kariyerleri boyunca dayanıklı olabilirler. Araştırmalar zaman içinde öğretmenlerin dayanıklılık niteliklerini etkileyen en önemli faktörlerden birinin, çocukların öğrenmesine ve başarılı olmasına başarılı bir şekilde yardımcı olma becerilerine ilişkin öz yeterlilik inançları olduğunu göstermiştir (Mansfield vd., 2012). Dolayısıyla, dayanıklı eğitimciler işlerinde hayatta kalanlardan daha fazlasıdır; duygusal düzeyde zor zamanlara katlanmaktan, zorluklar karşısında soğukkanlılıklarını korumaktan ve kişisel gelişim ve tatmin potansiyellerini sürdürmekten daha fazlasını yaparlar. Öğretmenler ve öğretim üzerine yapılan araştırmaların bize bildirdiği üzere, öğrencilerin "zihinlerini, duygularını ve ruhlarını" kalplerinde birleştiren ve "benliği, konuyu ve öğrencileri yaşamın dokusunda birleştiren" kişisel ve mesleki olarak ilgili amaçlar (Beltman vd., 2011).

3. Eğitimciler, dayanıklılığın sadece zorlukların hızlı ve etkili bir şekilde üstesinden gelmekten daha fazlası olduğunu belirtmiştir. Öğretmenler, günlük işlerindeki ve yaşam tarzlarındaki normal taleplere ve doğal belirsizliklere ek olarak, mesleki yaşam evrelerine özgü engellerle de karşılaşır. Çok sayıda öğretmen üzerinde yapılan araştırmalar, kişisel ve mesleki yaşamlarında karşılaştıkları engeller farklılık gösterse de, bunların üstesinden gelmek için gereken fiziksel, duygusal ve zihinsel çaba düzeyinin oldukça benzer olduğunu göstermiştir (Gu & Li, 2013). Tüm bu araştırmalar, öğretmen dayanıklılığının yalnızca zorluklardan kurtulma becerisini değil, aynı zamanda günlük rutinlerde dengeyi koruma becerisini ve bir eylemlilik ve bağlılık hissini de kapsadığını göstermiştir (Day ve Gu, 2014).

Zor durumlarda öğretmen dayanıklılığı fikri üzerine araştırmalar pandemi öncesinde de yapılmıştır, ancak pandemi gibi hem fiziksel hem de ruhsal sağlığı doğrudan etkileyen bir felaketin öğretmen dayanıklılığını nasıl etkilediğini incelemek çok önemlidir. Bir pandemi ya da başka bir felaket olayının eğitimcileri nasıl etkilediğini incelemek için dayanıklılık fikrini kullanmak, bilimsel çalışmalara çeşitli şekillerde katkıda bulunacaktır. Eğitimcilerin bu dönemde dayanıklılıklarını korumak için kullandıkları teknikleri paylaşarak, diğer eğitimcilerin de daha dayanıklı olmalarına yardımcı olabiliriz. Ayrıca, okul yöneticileri de bulguların yardımıyla okullarında öğretmenlerin dayanıklılığını artırmak için çalışabileceklerdir. Aslında pandemi, okul liderliğinin öğretmen dayanıklılığını teşvik etmesi ve dayanıklı okulların kurulmasını sağlaması gerektiğini göstermiştir (Mullen, Shields ve Tienken, 2021).

Son on yılda, özellikle öğretmenlik mesleğinin yüksek yıpranma oranlarıyla karşı karşıya olduğu ülkelerde, öğretmen dayanıklılığı üzerine önemli miktarda çalışma yapılmıştır

(Mansfield vd., 2012). Eğitimcilerin çoğunluğu işlerinin çok stresli olduğunu söylemiştir (Yalçın, 2013; Bozkurt ve Levent, 2021). Eğitimcilerin sektörleri bağlamında veya belirli kariyer aşamalarında dayanıklılığı nasıl gördüklerine dair çok fazla açıklama bulunmaması ilginçtir (Mansfield vd., 2012). Literatür taramasına göre, çok sayıda çalışma öğretmenlerin çalışma alanlarında karşılaştıkları engelleri ve bu engelleri aşmak için kullandıkları yöntemleri incelemiştir. Öte yandan Day ve Gu (2014), öğretmen dayanıklılığı fikri üzerine yapılan araştırmaların henüz başlangıç aşamasında olduğunu belirtmiştir. Türkiye'de öğretmen dayanıklılığı üzerine yapılan araştırmaların azlığı, bu araştırmanın birincil önemini vurgulamaktadır. Dünyadaki herkes salgından etkilenmektedir ve salgın, başta çocuklar olmak üzere diğer paydaşların yanı sıra öğretmenleri de etkilemiştir. Birçok eğitimci bu durumu "yüzme bilmeden okyanusa düşmek" olarak tanımlıyor (Telli & Altun, 2021). Bu nedenle, engellere karşı dayanıklılık oluşturmak bu dönemde özellikle önemli hale gelmiştir (Mullen, Shields ve Tienken, 2021). Eğitimcilerin pandemi sırasında karşılaştıkları zorlukların ve bu zorlukların üstesinden gelmek için kullandıkları başa çıkma mekanizmalarının incelenmesinin, öğretmen dayanıklılığına ilişkin bilgi birikimine katkı sağlaması beklenmektedir. Ayrıca, diğer eğitimcilerin de bu öğretmenlerin kullandığı çözümleri kullanarak zorluklarla daha kolay başa çıkabileceği öngörülmektedir. Öğretmen dayanıklılığını sağlamak öğretmen kadar okul yönetiminin de görevidir (Mullen, Shields ve Tienken, 2021). Çalışmanın bulguları, okul yöneticilerinin öğretmen dayanıklılığı kavramının değerini anlamalarına yardımcı olacak ve onlara bu sorunu sınıf içinde ele alma araçları sağlayacaktır.

Bu kapsamda bu çalışmanın amacı öğretmen dayanıklılığına dair görüşlerinin covid-19 pandemi dönemine dair bir değerlendirilmesidir. Bu kapsamda araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- 1- Öğretmenler pandemi boyunca dayanıklılık kapasiteni etkileyen veya engelleyen koşulları nasıl tanımlamaktadır?
- 2- Öğretmenler dayanıklılığın önündeki bu engelleri aşmak için neler yapmışlardır?
- 3- Öğretmenler pandemi boyunca dayanıklılığın öğretmenliklerini ne şekilde etkilediğini nasıl değerlendirmektedir?
- 4- Öğretmenlerin yerleşim yerine göre çalışmanın pandemi sırasında dayanıklılığı nasıl etkileyeceğine dair görüşleri nelerdir?
- 5- Öğretmenlere göre okul yönetiminin öğretmenlerin pandemi sırasında daha dirençli olmalarına yardımcı olmak için oluşturduğu stratejiler var mı?
- 6- Öğretmenlere göre gelecekte pandemi benzeri bir durumun oluşması ihtimalinde bu süreçteki zorlukları önlemek için neler yapılmalıdır?

Yöntem

Araştırmanın deseni

Bu çalışmada nitel araştırma tekniklerinden biri olan durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışmaları, bir durumu araştırmacı tarafından değiştirilmeden, şu anda olduğu gibi göstermeye çalışan çalışma türleridir. Tipik olarak durum çalışmaları, karmaşık sosyal olguları anlamak için kullanılır ve "neden?" ve "nasıl?" sorularına odaklanarak araştırmacının "hedeflenen durumu" derinlemesine ve ayrıntılı bir şekilde ortaya koymasına yardımcı olur (Yin, 2013). Birden fazla katılımcının görüşlerini değerlendirmek ve konu bağlamında tartışmak gibi nedenlerle, bu araştırmada durum çalışması tekniği kullanılmıştır.

Çalışma grubu (örneklem)

2022-2023 eğitim-öğretim yılında Ankara'nın merkez ilçelerinde Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapan 20 öğretmen çalışma grubunu oluşturmaktadır. Araştırma grubunu oluşturan öğretmenlerin seçiminde maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e (2011) göre, maksimum çeşitlilik örneklemesinin temel amacı, potansiyel çalışma katılımcılarının çeşitli özelliklerini en üst düzeyde doğru bir şekilde temsil etmektir. Sonuç olarak, örneklem için öğretmenler seçilirken cinsiyet, okul türü, kıdem, yaş, eğitim düzeyi ve branş gibi çeşitli geçmişleri temsil etmelerine özen gösterilmiştir. Bu faktörler, çalışma gerçekleştirilmeden önce yapılan literatür araştırması, uzmanların değerlendirme sonuçlarına göre konunun tanımlanmasında önemli görülmektedir.

Tablo 1: Araştırmaya katılanların demografik değişkenleri

Demografik Sorular	Kategoriler	n	%	Toplam
Cinsiyet	Erkek	7	35,0	20
	Kadın	13	65,0	
Yaş Durumu	30 - 39 Yaş	4	20,0	20
	40 - 49 Yaş	13	65,0	
	50 - 59 Yaş	3	15,0	
Mesleki Kıdemi	10 - 19 Yıl	7	35,0	20
	20 - 29 Yıl	13	65,0	
Branşı	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	1	5,0	20
	Fen Bilimleri	1	5,0	
	Görsel Sanatlar	1	5,0	
	Otomotiv Öğretmenliği	1	5,0	
	Teknoloji ve Tasarım	1	5,0	
	İngilizce	2	10,0	
	Makine ve Metal Teknolojileri	2	10,0	
	Sosyal Bilgiler	2	10,0	
	Türkçe	2	10,0	
	Matematik	3	15,0	
Sınıf Öğretmeni	4	20,0		
Öğrenim Durumu	Lisans	13	65,0	20
	Yüksek Lisans	7	35,0	

Tablo 1'de verilen katılımcıların profili incelendiğinde, cinsiyet bakımından çalışmada 13 kadın 7 erkek öğretmen olduğu görülmüştür. Branşları bakımından çalışmada 1 Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, 1 Fen Bilimleri, 1 Görsel Sanatlar, 1 Otomotiv, 1 Teknoloji ve Tasarım, 2 İngilizce, 2 Makine ve Metal Teknolojileri, 2 Sosyal Bilgiler, 2 Türkçe, 3 Matematik ve 4 Sınıf öğretmeni bulunmaktadır. Çalışmaya katılan öğretmenlerin 35-51 yaş aralığında yer aldığı belirlenmiştir. Mesleki kıdemleri bakımından ise en az 10 yıl, en fazla 27 yıllık kıdeme sahip öğretmenler çalışmada yer almıştır. Eğitim durumları incelendiğinde 7 öğretmen yüksek lisans ve 13 öğretmen de lisans mezunu olduklarını belirtmişlerdir.

Veri toplama araçları

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Çalışma durum deseni kullanılarak gerçekleştirildiği için veri toplama stratejisi olarak görüşme tekniği tercih edilmiştir. Görüşme tekniği, araştırmacılara katılım, esneklik ve olgulara ilişkin deneyim ve yorumların ortaya çıkarılmasında olanak sunmaktadır (Çepni, 2010; Yıldırım ve Şimşek, 2018). Yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanırken ilgili literatür dikkatle incelenmiş ve konu ile ilgili sorular hazırlanmıştır. Formun giriş bölümünde araştırmancının amacı, tekniği, prosedürü, katılımcıdan beklentiler, araştırmaya gönüllü katılım ve uyulması gereken etik kurallar belirtilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda 5 (beş) demografik sorunun yanı sıra 6 (altı) açık uçlu soruya yer verilmiştir. Veri toplama aracının geçerliliğini test etmek için eğitim yönetimi ve politikası alanında üç, nitel araştırma alanında bir uzmana ve iki okul müdürüne danışılmıştır.

Verilerin toplanması

Çalışmanın verileri yüz yüze görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Katılımcılar önceden aranarak görüşmenin amacı anlatılmış ve ortalama bir saat için randevu vermeleri istenmiştir. 20 katılımcı ile tercihlerine uygun ortamlarda görüşülmüş ve görüşmelerden elde edilen materyaller derhal yazıya dökülmüştür. Çalışma grubuyla yapılan görüşmelerde kayıt cihazı kullanılmamıştır. Derinlemesine sonuçlar elde edilmek istendiği için görüşmeler 35 ila 120 dakika arasında sürmüştür. Araştırma grubunda görüşülen tüm katılımcılara, katılımcıların bakış açılarını derinlemesine değerlendirmek amacıyla, verdikleri yanıtlar doğrultusunda "nasıl bir şey olduğu", "neden olduğu", "nasıl olduğu" ve "neleri içerdiği" hakkında derinlemesine sorular sorulmuştur.

Güvenilirlik ve Geçerlilik

Nitel araştırmada geçerlilik, araştırmacının incelenen olguları ne kadar nesnel bir şekilde tanımladığını ifade eder. Öncelikle çalışma bulgularının doğruluğu ile ilgilidir. İç geçerlilik, araştırmacının kullandığı araç veya yaklaşımı kullanarak değerlendirmek istediği verileri gerçekten ölçüp ölçemeyeceği ile ilgilidir (Yıldırım & Şimşek, 2011). Dış geçerlilik ise kullanılan veri toplama aracının benzer gruplarda karşılaştırılabilir bulgular verip vermeyeceği ile ilgilidir. Bu çalışmanın analizinin iç geçerliliği ile ilgili olarak, öncelikle elde edilen kategorilerin ve içeriklerin bir bütün olarak anlamlı olup olmadığını ve araştırmadan elde edilen bilgilerin uygun bir şekilde kategorize edilip edilmediğini görmek için üç iç tutarlılık kontrolü yapılmıştır. LeCompte ve Goetz (1982, aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2018), çalışmanın iç güvenilirliğini artırmak için kullanılacak birkaç yol olduğunu belirtmiştir. Bu tekniklerden biri, veri analizinden elde edilen bulguların farklı bir araştırmacı tarafından doğrulanmasıdır. Söz konusu tekniğe göre, çalışmanın güvenilirliği için analiz prosedürü ve analiz sonuçları hakkında profesyonel bir görüşe başvurulmuştur. Orijinal bilgilere geri dönülerek bu noktada yapılan tartışmalar doğrulanmış ve her adımda mutabakata varılarak ilerlenmiştir.

Verilerin analizi

Görüşmelerden elde edilen veriler, yarı yapılandırılmış görüşme yaklaşımı doğrultusunda içerik analizi kullanılarak incelenmiştir. Elde edilen verilerin kavramsallaştırılması, gelişen fikirler doğrultusunda mantıksal olarak yapılandırılması ve ardından verileri açıklayan konunun bulunması, karakterize edilmesi ve sınıflandırılması süreci içerik analizi olarak bilinmektedir. Başka bir deyişle, içerik analizinin temel adımı, karşılaştırılabilir materyalleri

belirli fikirler ve temalar çerçevesinde gruplamak, daha sonra bunları okuyucuya anlamlı gelecek şekilde düzenlemek ve yorumlamaktır (Yıldırım & Şimşek, 2018). Ebeveyn görüşmelerinden elde edilen cümlelerdeki fikirler, tümevarım yöntemi kullanılarak içerik analizinde birimler olarak kullanılmıştır. Her bir kavram gruplanırken bağlam bölgeleri dikkate alınmıştır. Bu gruplama işleminin ardından, her bir grubun hangi temayı ifade edebileceğini belirlemek için her bir grup ve tüm cümle grupları ayrı ayrı incelenmiş tema kod ve frekanslar ile yorumlanmıştır.

Bulgular

Bu bölümde, araştırma kapsamında gerçekleştirilen görüşmelere ait bulgular bulunmaktadır. Görüşme esnasında katılımcılara öğretmen dayanıklılığına dair görüşler: covid-19 pandemi dönemine dair bir değerlendirme araştırma konusuna ilişkin bazı sorular sorulmuştur. Sorulan sorular ve verilen cevaplara yönelik oluşturulmuş temalar ve verilen cevapların içerisinden seçilmiş örneklerden bazıları bu bölümde yer almaktadır.

Katılımcılara ilk olarak *“Pandemi boyunca dayanıklılık kapasitenizi etkileyen veya engelleyen koşulları tanımlayabilir misiniz?”* sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplara yönelik bulgular, Tablo 2’de yer almaktadır:

Tablo 2: Pandemi Boyunca Katılımcıların Dayanıklılık Kapasitesini Etkileyen veya Engelleyen Koşullara İlişkin Katılımcı Görüşleri

Temalar	Alt Temalar	f	Katılımcılar
Teknolojik Altyapı ve Donanım Sorunları	Online sistem alt yapı sorunları ve yetersizliği	5	Ö2,Ö3,Ö11,Ö14,Ö15
	İnternet bağlantı sorunları	4	Ö2, Ö12, Ö14, Ö15
	Bazı öğrencilerin bilgisayarlarının olmaması ya da bilgisayarı etkili kullanamamaları	2	Ö1, Ö2
Sağlık Sorunları	Sürekli evde kalma ve sosyal hayatın durmasından kaynaklı psikolojik problemler	6	Ö5, Ö8, Ö10, Ö12, Ö17, Ö18
	Hayati tehlike ve sağlık problemleri	5	Ö10,Ö13,Ö17,18,19
	Hastalık bulaştırma ve yakınlarını kaybetme korkusu	3	Ö7, Ö9, Ö13
Duygusal Zorluklar	Özgürlük alanının kısıtlanması ve sosyal ilişkilerin sekteye uğraması	4	Ö6, Ö8, Ö13, Ö16,
	İş hayatı ile ev hayatının çakışması ve bunun getirdiği sıkıcılık	2	Ö8, Ö11
	TV ve sosyal medya ortamlarında sürekli karamsarlık pompalanması	1	Ö3
Uzaktan Eğitimin Yürütülmesi ile İlgili Zorluklar	Öğrencilerle yaşanan iletişim sorunları	4	Ö1, Ö12, Ö15, Ö16
	Derslere az sayıda öğrencinin katılabilmesi	2	Ö4, Ö12
	Online eğitimin verimsizliği	2	Ö1, Ö16
	Uzaktan eğitimle ilgili tecrübesizlik ve hazırlıksızlık	2	Ö3, Ö12
	Velilerin öğrenme ortamındaki olumsuz davranışları	1	Ö1
	Herhangi bir etkilenme yaşamadım	1	Ö20

Pandemi boyunca katılımcıların dayanıklılık kapasitesini etkileyen veya engelleyen koşullara ilişkin katılımcı görüşleri incelendiğinde; dört tema ve on beş alt tema tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin dayanıklılık kapasitesini en fazla etkileyen veya engelleyen koşulların başında sürekli evde kalma ve sosyal hayatın durmasından kaynaklı psikolojik problemler (f=6), hayati tehlike ve sağlık problemleri (f=5) ile online eğitim sistem alt yapı sorunları ve yetersizliğinin (f=5) geldiği görülmektedir. TV ve sosyal medya ortamlarında sürekli karamsarlık pompalanması ile velilerin öğrenme ortamındaki olumsuz davranışları ise en az sayıda dile getirilen olumsuzluklar olmuştur. Diğer taraftan dile getirilen farklı bir görüşte ise katılımcı, pandemi boyunca herhangi bir etkilenme yaşamadığını ifade etmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin konuyla ilgili bazı görüşleri aşağıya çıkartılmıştır:

“Öğrencilerimle yüz yüze eğitim öğretimden mahrum kalmak. 7 yaş grubu olmaları sebebiyle olmazsa olmazımız yaparak yaşayarak ilkesine uygun ders işleyememek. Öğrencilerin bilgisayar etkili kullanamamaları. Evde sınıf ortamının oluşamaması. Velilerin öğrenme ortamındaki olumsuz hal ve hareketleri, Bilgisayarı olmayan öğrenciler.” (Ö1)

“Evde 4 kişinin aynı anda bilgisayardan derslere girmeye çalışması hem teknoloji alet yetersizliği hem internet erişiminde sıkıntı yaşanması.” (Ö2)

“Bilinmezlik ve bir planlamanın olmaması işlerimizi zorlaştırdı. Öngörü ve hazır bulunuşluk yoktu. Teknolojik ve alt yapı sorunları maddi imkanların yetersizliği bu süreci olumsuz yönde etkiledi. Süreç boyunca sürekli olumsuz bir psikolojik ortamın oluşması sosyal bir varlık olan insanların evlerine kapatılması TV ve sosyal medya ortamlarında karamsarlığın empoze edilmesi bizim gibi büyük bir kitleye hitap eden öğretmenlerin enerji ve motivasyonunu düşürmüştür.” (Ö3)

“Uzaktan eğitimde her öğrencinin erişim yeterliliği olmaması derslere az sayıda öğrencinin katılabilmesi olumsuz şekilde etkiledi.” (Ö4)

“Sosyal fobi, kapalı kalma hissi, ulaşamama.” (Ö5)

“Endişe, sosyal ilişkilerde kısıtlanma.” (Ö6)

“Aileme hastalık bulaşma riski.” (Ö7)

“Sosyal ilişkilerimin sekteye uğraması. Yüz yüze iletişimin engellenmesinin getirdiği yalnızlık hissi. İş ve özel yaşamın sınırlarının kalkması, her etkinliğin aynı mekânda gerçekleşmesinin getirdiği sıkıcılık.” (Ö8)

“Yakınlarıma hastalığın bulaşma ve onları kaybetme korkusu.” (Ö9)

“Çevremdeki insanların Covid’i ağır geçirmeleri, sürekli evde kalmak, insanlarla bir araya gelememe ve bunun hep böyle devam edeceği endişesi dayanıklılık kapasitemi engelliyor.” (Ö10)

“Pandemi şartlarından dolayı tüm ailenin evde olmasından dolayı yoğun ev hayatı, iş hayatı ile ev hayatının çakışması, online ders araç gereç kaynaklarının MEB tarafından yeterince sağlanamamasından dolayı derse hazırlık sürecinin uzaması.” (Ö11)

“Evden çıkamamanın verdiği psikolojik sıkıntı ve endişe duymanın yanı sıra uzaktan eğitimle ilgili tecrübemizin olmaması, öğrencilerle iletişim konusunda yaşadığımız sıkıntılar, öğrencilerin hepsinin derse katılamaması, internet bağlantılarından kaynaklı sorunlar dayanıklılığımızı etkiledi.” (Ö12)

“Özgürlük alanımızın kısıtlanması, hayati tehlike, sevdiklerimizle ilgili endişeler.” (Ö13)

“Online sistemi alt yapısının kötü olması, öğrenci iletişimlerinin kopuk olması, internet kesintileri.” (Ö15)

“Sosyal hayatın kapatılması, online eğitimin verimsiz olması, öğrenci ile iletişim zorlukları, yakın temasın ve diyalogun olmaması.” (Ö16)

“Bulaşma olmaması için gerekli önlemleri almaya çalışmak, psikoloji zorluklar. Sağlık problemleri.” (Ö17)

“Sağlık problemleri geçirdim, spor yapamadım, hareketsizlikten hızlı yaşlandım.” (Ö19)

“Herhangi bir etkilenme yaşamadım.” (Ö20)

Katılımcılara ikinci sırada *“Dayanıklılığın önündeki bu engelleri aşmak için ne yaptınız?”* sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplara yönelik bulgular Tablo 3'te yer almaktadır:

Tablo 3: Pandemi Boyunca Dayanıklılığın Önündeki Engelleri Aşmak İçin Katılımcıların Neler Yaptığına İlişkin Görüşler

Temalar	Alt Temalar	f	Katılımcılar
Teknik Sorunların Giderilmesi	Teknik donanım ve internet sorunlarının çözülmesi	5	Ö1,Ö2,Ö2,14,15
	Teknolojik eksikleri giderip sınıf ortamı oluşturmaya çalıştım	1	Ö16
Kişisel Hijyen ve Sağlıkla İlgili Aktiviteler	Hijyen kurallarına uymak	6	Ö5, Ö6, Ö7,Ö9, Ö13, Ö17, Ö18,
	Açık alanlarda yürüyüş, spor ve egzersiz	5	Ö5, Ö8, Ö16, Ö18, Ö19
	Maske takmak ve insanlarla yakın temas kurmamak	3	Ö5, Ö17, Ö18
Eğitim ve Öğretim Hizmetinin Devam Ettirilmesi Çabaları	Öğrenciler ile daha yoğun sanal iletişim	5	Ö3,10,15,17,18
	Sosyal ağlardaki öğretmen gruplarında teknik konular ve derslerle ilgili bilgi alış-verişi yapmak	3	Ö1, Ö11, Ö14
	Derslerde ve telefonla konuşarak öğrencilerime destek olmaya çalıştım ve ödevlerini takip ettim	1	Ö12
	Ev ortamını sınıf ortamına benzetmeyi önermek (sessiz bir ortam, küçük yazı tahtası, masa, sandalye vb.)	1	Ö1
	Köylerden gelen öğrencilerimiz için okula döndüğümüzde hızlandırılmış tekrarlar yaptık	1	Ö4
	Öğrencilerimize uzaktan eğitimle nasıl daha yararlı olabileceğim konusunda çalışma yaptım	1	Ö10
	Soru-cevap şeklinde notlar çıkardım	1	Ö17
Sosyal Faaliyetler ve Kişisel Gelişim Çabaları	Haftada bir gün pandemi koşullarına uygun olarak okul bahçesinde buluşma gerçekleştirdik	1	Ö1
	Mutfakta daha fazla zaman geçirmeye başladım	1	Ö10
	Olumsuz senaryoları dinlememeye ve izlememeye çalıştım	1	Ö5
	Resim çizerek süreci az hasarla atlattımaya çalıştım	1	Ö2
	Velilerin ders ortamındaki hal ve hareketleriyle ilgili konuşmalar yaptım	1	Ö1

Pandemi boyunca dayanıklılığın önündeki engelleri aşmak için katılımcıların neler yaptığına ilişkin görüşleri incelendiğinde; dört tema ve on yedi alt tema tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin pandemi boyunca dayanıklılığın önündeki engelleri aşmak için en fazla; hijyen kurallarına uymak (f=6), açık alanlarda yürüyüş, spor ve egzersiz yapmak (f=5), gerek okulun gerekse kendilerinin ve öğrencilerin teknik donanım ve internet sorunlarının çözülmesi (f=5) ve öğrenciler ile daha yoğun sanal iletişim kurmak (f=5) eylem ve davranışlarını sergiledikleri görülmektedir. Öğrencilere uzaktan eğitimle nasıl daha yararlı olunabileceğine ilişkin çalışma yapmak; soru-cevap şeklinde notlar çıkarmak; süreci en az hasarla atlarmaya çalışmak için resim çizmek ve sanal sergiler açmak; velilerin ders ortamındaki hal ve hareketleriyle ilgili konuşmalar yapmak ise en az sayıda dile getirilen görüşlere örnek olarak verilebilir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin konuyla ilgili bazı görüşleri aşağıya çıkartılmıştır:

“Bilgisayarı olmayan öğrencileri idareye bildirdim. Velilerin ders ortamındaki hal ve hareketleriyle ilgili topluca veya bireysel konuşmalar yaptım. Haftada 1 gün pandemi koşullarına uygun okul bahçesinde buluşma gerçekleşti. Çevrimiçi iletişim konusunda videolar izledim, meslektaşarımdan yardım aldım, çokça denemeler yaparak tecrübe edindim. ...Ev ortamını sınıf ortamına benzetmek için (sessiz bir ortam, küçük yazı tahtası, masa, sandalye vb.) önerilerde bulunuldu.” (Ö1)

“İnterneti yükselttik, bozuk bilgisayar ve tabletleri tamir ettirdik.” (Ö2)

“Hemen gittim kendime taksitle yeni bir bilgisayar aldım. Online eğitim için bu çok önemli. Resim yeteneğim olduğu için çok şanslıyım resimler çizerek süreci biraz daha az hasarla atlarmaya çalıştım. Sanatçı dostlarla kültür müdürlükleri belediye ve milli eğitim ile iş birliğine giderek sanal resim sergileri açtık. Pandemi süreci bizleri çok fazla izole ettiği için bu tarz faaliyetler bizlere iyi geldi. Öğrencilerle olan bağımı güçlü tutmaya çalıştım. Sürekli iletişimde olmak ve umutlu olmak çok önemli bu bir gün bitecek ve bizler daha güçlü bir şekilde devam edeceğiz diyerek içsel motivasyonumu korumaya çalıştım. Bu olumlu tutum ve davranışımı öğrencilerimle paylaştım çünkü yaptığım iş çok kutsal bir iş eğitimci olmayı öğretmen olmayı seviyorum.” (Ö3)

“Öğrencileri okullardaki merkezlere yönlendirdim fakat köylerden gelen öğrencilerimiz bu hizmetten yararlanamadılar. Onlar için de okula döndüğümüzde hızlandırılmış tekrarlar yaptık.” (Ö4)

“Serbest saatlerde mümkün olduğunca yürüyüşler yaptım. İnsanlarla olabildiğince temasa geçmedim. Olumsuz senaryoları dinlememeye ve izlememeye çalıştım.” (Ö5)

“Mümkün olan her alan açık hava yürüyüşleri, fiziksel egzersiz, açık havada izin verilen zamanlarda dost buluşmaları.” (Ö8)

“Olabildiğince alınması gereken temizlik tedbirlere riayet ettik. Kurallara uyduk.” (Ö9)

“Bu salgının geçeceğini, hayatın normal e döneceğini düşündüm. Mutfakta daha fazla zaman geçirmeye başladım. Online olarak insanlarla görüşmelerimize devam ettim. Öğrencilerimize uzaktan eğitimle nasıl daha yararlı olabileceğim üzerinde çalışma yaptım.” (Ö10)

“Her şeyin düzeleceğine dair umudumu yitirmedim, öğrencilerimle hem derslerde hem de telefonda konuşarak onlara elimden geldiğince destek olmaya çalıştım. Yaptıkları ödevleri telefon üzerinden takip ederek bu engelleri aşmaya çalıştım.” (Ö12)

“Sosyal ağlardaki öğretmen gruplarında çeşitli kaynaklar, teknikler, oyunlar taradım. Eşimin bilgisayarından yararlandım.” (Ö14)

“Öğrencileri ile başka platformlardan iletişim kurdum, telefonumun internetinden yararlandım.” (Ö15)

“Maske, dezenfektan kullanımı, öğrenci ile daha yoğun sanal iletişim, soru cevap şeklinde notlar.” (Ö17)

Katılımcılara üçüncü sırada “Pandemi boyunca dayanıklılığın öğretmenliğinizi nasıl etkilediğini anlatabilir misiniz? Pandemi nedeniyle işinizi bırakmayı hiç düşündünüz mü?” sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplara yönelik bulgular Tablo 4’te yer almaktadır:

Tablo 4: Pandemi Boyunca Dayanıklılığın Öğretmenliği Nasıl Etkilediği ve Pandemi Nedeniyle Öğretmenliği Bırakmayı Düşünüp Düşünmediklerine İlişkin Katılımcıların Görüşleri

Temalar	Alt Temalar	f	Katılımcılar
Psikolojik Etkileri ve Diğer Sağlık Sorunları	Psikolojik açıdan bunalma, yalnızlık hissi, stres	4	Ö2, Ö12, Ö14, Ö15
	Motivasyonun bozulması, ders işlemede isteksizlik	3	Ö1, Ö17, Ö18
	Ekran karşısında çok zaman geçirme nedeniyle göz rahatsızlığı	2	Ö14, Ö15
	Vücut sağlığının bozulması	2	Ö1, Ö19
	Yorgun hissetmek	2	Ö14, Ö19
	Daha sabırlı olmayı öğrenmek	1	Ö5
	Hibrit eğitimde virüsü kapma korkusu yaşamak	1	Ö2
	Psikolojik olarak çok etkilenmemeye çalışmak	1	Ö11
Eğitim ve Öğretim Üzerindeki Etkileri	Öğrencilerle iletişimin olumsuz etkilenmesi	3	Ö3, Ö6, Ö17
	Uzaktan eğitimden verim alınamaması	2	Ö7, Ö9
	Öğrenciye daha çok araştırma ödevleri vermek	1	Ö18
Kişisel Gelişime Yönelik Olumlu Etkileri	Uzun zaman kayıpları yaşamak	1	Ö14
	Uzaktan öğretmenliğin zorluğunu anlamak	4	Ö8, Ö9, Ö10, Ö12
	Diğer eğitimcilere teknik anlamda destek olmak	1	Ö16
	Öğrenciler için sınırları zorlamak	1	Ö16
	Yüz yüze eğitimin verim ve değerini kavramak	1	Ö12
	Teknolojik okur-yazarlığın artması	1	Ö5
Pandemi nedeniyle işi bırakmayı düşünmek	Uzaktan eğitimde yeni beceriler edinmek	1	Ö4
	Hayır, düşünmedim	15	Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö20
	Evet, emekli olmayı düşündüm	1	Ö1

Pandemi boyunca dayanıklılığın öğretmenliği nasıl etkilediği ve pandemi nedeniyle öğretmenliği bırakmayı düşünüp düşünmediklerine ilişkin katılımcıların görüşleri incelendiğinde; dört tema ve yirmi alt tema tespit edilmiştir. Pandemi boyunca dayanıklılığın öğretmenliği nasıl etkilediği konusunda katılımcıların en çok psikolojik açıdan bunalma, yalnızlık hissine kapılma ve stres (f=4); motivasyonun bozulması, ders işlemede isteksizlik

(f=3) ve öğrencilerle iletişimin olumsuz etkilenmesi (f=3) gibi olumsuz etkilerini öne çıkardıkları görülmektedir. Diğer taraftan katılımcıların görüşlerinden pandemi boyunca dayanıklılığın öğretmenlik mesleği üzerinde; uzaktan öğretmenliğin zorluğunu anlamak, diğer eğitimcilere teknik anlamda destek olmak, öğretmenin öğrencileri için sınırlarını zorlaması, yüz yüze eğitimin verim ve değerini kavramak, teknolojik okur-yazarlığın artması, uzaktan eğitimde yeni beceriler edinmek gibi bazı olumlu etkilerinin de olduğu anlaşılmıştır. Bu konuyla ilgili son olarak kendilerine pandemi nedeniyle öğretmenliği bırakmayı düşünüp düşünmedikleri sorusu yöneltilen katılımcılardan bu soruyu cevaplandıran 16 kişiden biri hariç 15 kişinin 'Hayır, düşünmüyorum' cevabını verdikleri anlaşılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin konuyla ilgili bazı görüşleri aşağıya çıkartılmıştır:

"Öğrenci öğretmen arasındaki samimi içten etkileşim yetersizliği motivasyonumu bozdu. Öğrenme hedeflerime ulaşip ulaşamadığımı ölçemedim. ...Vücut sağlığım bozuldu. Evet. Hiç düşünmediğim emeklilik fikirleri gündeme geldi." (Ö1)

"Psikoloji ve maddi açıdan yıpratıcı oldu. Evde olduğumuz süre derslere vaktinde girebilmek için verilen uğraş, sürekli dersten düşmek, internetin kesilmesi, derse girdikten sonra öğrencileri ekrana toparlayabilmek, ders kazanımlarını tam aktarabilmek... gibi birçok olumsuzluklar yaşandı. Hibrit eğitime geçtikten sonra da virüsü kapma korkusu, okulların güvenli ortamlar olup olmadığı... Açıkçası bırakmak değil ama dört gözle uzaktan eğitimin bitmesini bekledim." (Ö2)

"Öğrencilerimle aynı ortamda olamamak onlarla göz göze gelememek tepki ve davranışlarımızı jest ve mimiklerimizi hissetmeden sığ ve yapay bir ortamda bulunmak beni olumsuz etkiledi. Daha önce de belirttiğim gibi insan sosyal bir varlıktır. ...İşimi bırakmak hiçbir zaman aklıma gelmedi. Ben işime gönül verdim öğretmen olmak bunu gerektir." (Ö3)

"İşimi bırakmayı hiç düşünmedim, pandemi hepimizi olumsuz etkiledi ama bu dönemde çok fazla uzaktan eğitime katıldım, yeni beceriler edindim." (Ö4)

"Sabır oranım arttı, teknolojik ihtiyaçlarımı gidermek için bilgi edinmek teknolojik okur yazarlığımı geliştirdi. Hayır, düşünmedim." (Ö5)

"Maske takmak zorunda olmak ve mesafe öğrencilerle iletişimi olumsuz yönde etkiledi. Hayır." (Ö6)

"Öğretmenlik mesleğinin uzaktan yapılamayacağına kesin kanaat getirdim. Ama yine de canlı dersleri mümkün olduğunca eğlenceli hale getirerek hem öğrenmenin hem sosyal ilişkilerin sağlanmasına katkıda bulunduğumu düşünüyorum. Mesleğimi bırakmayı hiç düşünmedim." (Ö8)

"Uzaktan öğretmenlik yapmak gerçekten çok zordu. Yeteri kadar verim de alınamadığını düşünüyorum. İşimi bırakmayı düşünmedim hiç olmamasından iyidir diye yorumladım." (Ö9)

"Psikolojik olarak çok etkilenmemeye çalıştım. Olumlu yönlerine baktım. Hayır bırakmayı hiç düşünmedim." (Ö11)

"Pandemi süreci beni çok zorladı ve bazen çok bunaldığımı hissettim. İşimi bırakmayı düşünmedim. Öğrencilerle yüz yüze eğitimin ne kadar verimli ve bir öğretmen için değerli olduğunu yaşayarak öğrendim." (Ö12)

"Aşırı yorgunluk, uzun zaman kayıpları, cep telefonu ve bilgisayar ekranında geçen süre nedeniyle göz yorulması, stres oluştu. Öğretmenliği bırakmayı düşünmedim." (Ö14)

“Göz rahatsızlığı yaşadım, hastalık esnasında güçsüz düştüm. Psikolojik olarak yalnız hissettim. Öğretmenliği bırakmayı düşünmedim.” (Ö15)

“Öğrenciler mağdur olmasın diye sınırlarımı zorladım. Diğer eğitimci arkadaşlarıma teknik anlamda destek oldum.” (Ö16)

“Çoğu zaman ders işlemek içimden gelmedi, ders saatlerini kısa tuttum. Öğrenciye daha çok araştırma ödevleri verdim.” (Ö18)

“Hasta olduğum zamanlar ders işleyemedim. Diğer zamanlar da kendimi hep yorgun hissettim.” (Ö19)

Katılımcılara dördüncü sırada *“Küçük veya büyük bir yerleşim yerinde çalışmanın pandemi sırasında dayanıklılığı nasıl etkileyeceğine inanıyorsunuz? Detaylandırabilir misiniz?”* sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplara yönelik bulgular Tablo 5’te yer almaktadır:

Tablo 5: Küçük veya Büyük Bir Yerleşim Yerinde Çalışmanın Pandemi Sırasında Dayanıklılığı Nasıl Etkileyeceğine İlişkin Katılımcıların Görüşleri

Temalar	Alt Temalar	f	Katılımcılar
Büyük şehirlerin risk ve avantajları	Büyük şehirler pandemi açısından daha riskli	6	Ö10, Ö11, Ö13, Ö17, Ö18, Ö20
	Büyük şehirlerde kurallar ve kısıtlamalar daha katı uygulanıyor	4	Ö13,Ö16,18,19
	Teknolojik donanım ve kullanma becerisi açısından büyük yerleşim yerleri daha avantajlı	2	Ö2, Ö3
	Büyük yerleşimlerde ailelerin eğitim düzeyi daha yüksek	1	Ö2
Küçük şehirlerin risk ve avantajları	Küçük yerleşimler daha az riskli	6	Ö1, Ö5, Ö6, Ö7, Ö9, Ö12
	Küçük yerleşimler dayanışma ve yardımlaşmanın güçlü olması açısından daha avantajlı	3	Ö3, Ö4, Ö12
	Küçük yerlerde öğrenci ile daha rahat iletişim kurulabiliyor	2	Ö8, Ö15
	Sağlık kuruluşlarına ulaşım ve internet erişimi açısından küçük yerleşimler dezavantajlı	1	Ö12
	Küçük yerlerde pandemi yok gibi kurallar uygulanmıyor	1	Ö16

Küçük veya büyük bir yerleşim yerlerinde çalışmanın pandemi sırasında dayanıklılığı nasıl etkileyeceğine ilişkin katılımcıların görüşleri incelendiğinde; iki tema ve dokuz alt tema tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük şehirlerde çalışmayı nüfusun fazla olması, sınıfların kalabalık oluşu, toplu ulaşım vb. nedenlerle pandemi açısından daha riskli, küçük yerleşimleri ise daha az riskli buldukları görülmektedir. Ayrıca katılımcılar büyük şehirlerde kural ve kısıtlamaların daha katı uygulandığını, küçük yerleşimlerde ise pandemi yokmuş gibi kurallara aldırış edilmediğini belirtmişlerdir. Büyük şehirler sadece teknolojik donanım ve kullanma becerisi açısından daha avantajlı bulunurken, küçük yerleşimler ise sadece sağlık kuruluşlarına ulaşım ve internet erişimi açısından dezavantajlı bulunmuşlardır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin konuyla ilgili bazı görüşleri aşağıya çıkartılmıştır:

“Küçük yerlerde mevcut az olacağı için pandeminin bulaşma riski daha az olabilirdi. Böyle bir endişe yaşamıyorduk buluşma günlerimizin sayısı artardı. Küçük gruplarla sınıf ortamında

hijyen koşullarına uygun yüz yüze eğitim yapabiliydik. Sık sık topluca kapanmalar yaşanmazdı.” (Ö1)

“Küçük yerlerde ikili ilişkiler daha samimi ve içten olur, yaşanan olumsuzlukları göğüslemek yanında ve yardımcı olmak gibi insani ve değerli eylemler hala daha işlevsel halde ve korunur vaziyettedir. Büyük yerleşim yerlerinde ise bu böyle işlemez samimiyet azalmış ve yabancılaşma sebebi ile insanlar birbirlerinden korkar hale gelmiştir. Böylesi büyük afet ve salgın durumlarında küçük yerleşim yerlerinde birlikte üstesinden gelebilmek yardımlaşabilmek kolay olurken büyük yerlerde ise yalnız başınıza atlatırsınız. Teknolojinin kullanımı organizasyon işleri elbette ki büyük yerleşim yerlerinde hızlı ve planlı olur. Bu da olumlu bir yöndür fakat yeterli değildir.” (Ö3)

“Ben küçük bir ilçede çalışıyorum ve bunun pandemi döneminde avantaj oluşturduğunu düşünüyorum. Mesela biz gelebilen öğrencilerimle İlçe Halk Kütüphanesinde buluşup etkinlikler yapabildik.” (Ö4)

“Küçük bir yerleşim yerinin daha arttıracağını düşünüyorum. İnsan sayısının az olması bulaşma riskini azaltacağından daha rahat atlatılabilir. Ayrıca kırsal kesimdeki sınıf mevcutlarının düşük olması da işleri kolaylaştırabilir.” (Ö5)

“Küçük yerde olmak risk yönünden biraz daha rahatlatıcı.” (Ö6)

“Küçük yerleşim yerlerinde daha az insan olmasından ve dışarıya daha kapalı olacağından risk az olacaktır. Vaka da az olacaktır. Bu durum insanları az endişelendirecektir ve dayanıklılık üst düzeyde olacaktır.” (Ö9)

“Büyük bir yerleşim yerinde çalışmak daha zor tabii ki bence.” (Ö10)

“Küçük bir yerleşim yerinde yaşamının pandemi sürecinde dayanıklılığı ve psikolojiyi olumlu etkileyeceğini düşünüyorum. Doğada daha fazla vakit geçirilebilir, kalabalık ortamlardan uzaklaşılabilir. Ancak sağlık kuruluşlarına ulaşım ve internet erişiminde sıkıntılar yaşanabilir.” (Ö12)

“Özellikle büyük şehirlerde pandeminin olumsuz etkileri çok daha fazla olduğundan dolayı farklı çözüm önerileri gerekiyor çok daha fazla kurallara dikkat etme durumu ortaya çıktığından dolayı ister istemez dayanıklılığa katkısı daha fazla oluyor.” (Ö13)

“Küçük yerlerde öğrenci ile iletişim daha rahat olacağını düşünüyorum.” (Ö15)

“Pandemi başında büyükşehirdeydim. (Kocaeli) Kısıtlamalar daha fazlaydı. Sonra daha küçük bir yerde devam ettim. Bayramiç’te pandemi yok gibiydi kurallar uygulanmıyordu.” (Ö16)

“Büyük yerde pandemi ihtimali daha fazla olduğu için daha riskliydi, daha çok zorladı.” (Ö17)

“Büyük yerleşim yerinde kurallar çok katıydı. Bu nedenle çok zorlandık. Evden çoğu zaman çıkamadık.” (Ö19)

“Kalabalık şehirlerin daha güvensiz olduğunu düşünüyorum. Özellikle toplu taşımanın etkili olduğunu düşünüyorum.” (Ö20)

Katılımcılara beşinci sırada *“Okul yönetiminin öğretmenlerin pandemi sırasında daha dirençli olmalarına yardımcı olmak için oluşturduğu stratejiler var mı? Bunlar hangi tekniklerdir?”* sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplara yönelik bulgular Tablo 6’da yer almaktadır:

Tablo 6: Okul Yönetiminin Öğretmenlerin Pandemi Sırasında Daha Dirençli Olmalarına Yardımcı Olmak İçin Oluşturduğu Strateji ve Tekniklerin Bulunup Bulunmadığına İlişkin Katılımcıların Görüşleri

Temalar	Alt Temalar	f	Katılımcılar
Olumsuz Görüşler	Hayır olmadı, kesinlikle hayır, hiçbir destek verilmedi	11	Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö8, Ö9, Ö11, Ö14, Ö15, Ö16, Ö18, Ö19
	Okul yönetimince sadece ders kontrolü yapılması	2	Ö2, Ö15,
	Tersine zorunlu olmayan zamanlarda ders yaparken Zoom vb. platformların kullanımının yasaklanması	1	Ö5
	Ders işlenip işlenmediği kontrolünün dahi yapılmaması	1	Ö17
Olumlu Görüşler	Bilgilendirici ve uyarıcı afiş ve panolar asılması	2	Ö7, Ö13
	Okul yönetimince çevrimiçi toplantılar yapılması	2	Ö4, Ö12,
	Okulda katlara ve sınıflara dezenfektan konulması	2	Ö10, Ö20
	Rehberlik servisinde uyum çalışmaları yapılması	2	Ö4, Ö12
	Ders saatlerinin azaltılması (Bakanlık kararı)	1	Ö10
	Okul girişinde maske dağıtımı	1	Ö20
	Okul ve sınıf ortamlarının pandemiye uygun düzenlenmesi	1	Ö13
	Uzaktan eğitim yapılması	1	Ö6
	Velilerin bahçeye veya binaya alınmaması	1	Ö10
Yüz yüze eğitimde hijyene dikkat edilmesi	1	Ö6	

Okul yönetiminin öğretmenlerin pandemi sırasında daha dirençli olmalarına yardımcı olmak için oluşturduğu strateji ve teknik bulunup bulunmadığına ilişkin katılımcıların görüşleri incelendiğinde; iki tema ve on dört alt tema tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin okul yönetiminin öğretmenlerin pandemi sırasında daha dirençli olmalarına yardımcı olmak için strateji oluşturması konusunda çoğunlukla olumsuz görüş bildirdikleri; 'Hayır olmadı, kesinlikle hayır, hiçbir destek verilmedi (f=11)' şeklinde görüşlerini dile getirdikleri belirlenmiştir. Olumlu görüş bildiren katılımcılar ise bu konuda en çok; bilgilendirici ve uyarıcı afiş ve panolar asılması, okul yönetimince çevrimiçi toplantılar yapılması, okulda katlara ve sınıflara dezenfektan konulması, rehberlik servisinde uyum çalışmaları yapılması gibi uygulamaları örnek olarak vermişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin konuyla ilgili bazı olumsuz görüşleri aşağıya çıkartılmıştır:

"Maalesef benim okulumda bu iletişim olmadı. Yalnız bırakıldık." (Ö1)

"Kesinlikle yok, sadece derse giriliyor mu girilmiyor mu kontrolü yapıldı." (Ö2)

"Hayır yok her şey doğaçlama bir şekilde geliyor." (Ö3)

"Hayır asla olmadı. Hatta pandeminin ilk zamanlarında zorunlu olmadığımız zamanlarda ders yaparken Zoom vb. platformların kullanılması yasaklandı." (Ö5)

"Bizim okulumuz böyle bir strateji oluşturmadı." (Ö8)

“Pandemide öğrencilere yönelik çalışmalar ağırlıktaydı. Öğretmenler akla pek gelmedi sanki.” (Ö9)

“Hayır öyle bir stratejiyle destek görmedim.” (Ö11)

“Okul yönetimim bir desteği olmadı.” (Ö14)

“Okul yönetimi öğretmenle ders kontrolü dışında etkin olmadı.” (Ö15)

“Okul yönetimi hiçbir eğitim, bilgi, ön eğitim vermedi. Çoğu arkadaşımız sudan çıkmış balık gibiydi. Ne bilgisayar sağlandı ne internet desteği ne de teknolojik eğitim verilmedi.” (Ö16)

“Yönetim ders işlenip işlenmediğini ve ders zamanı kontrolünü yapmadı ve hangi bir sorgulama yapılmadı.” (Ö17)

“Okul bir destek vermedi.” (Ö18)

“Okul yönetiminin desteği olmadı.” (Ö19)

Araştırmaya katılan öğretmenlerin konuyla ilgili olumlu olarak nitelendirilebilecek bazı görüşleri aşağıya çıkartılmıştır:

“Benim okulumda çevrimiçi toplantılar yapıldı. Okullar açılınca Rehber öğretmenimiz uyum çalışmaları yaptı.” (Ö4)

“Uzaktan eğitim yapmak, yüz yüze eğitimde hijyene dikkat etmek.” (Ö6)

“Bilgilendirici ve uyarıcı afiş ve panolar.” (Ö7)

“Okulda katlara sınıflara dezenfektan konulması, bahçeye veli alınmaması veya binaya veli alınmaması. Ders saatlerinin azaltılması (Bakanlık tarafından alınan bir karar)” (Ö10)

“Okul yönetimi bu süreçte Zoom üzerinden toplantılar düzenledi. Hem öğretmenlere hem velilere hem öğrencilere yönelik özellikle rehberlik servisi tarafından çalışmalar yapıldı.” (Ö12)

“Var tabii ki. Uyarı panoları, bilgilendirmeler, okul ve sınıf ortamlarının pandemiye uygun düzenlenmesi gibi daha birçok çalışma.” (Ö13)

“Tüm katlarda dezenfektan kullanımı, okul girişinde maske dağıtımı.” (Ö20)

Katılımcılara altıncı sırada *“Sizce gelecekte pandemi benzeri bir durum ortaya çıkarsa bu süreçte karşılaştığınız zorlukları önlemek için neler yapılmalı?”* sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplara yönelik bulgular Tablo 7’de yer almaktadır:

Tablo 7: Gelecekte Pandemi Benzeri Bir Durum Ortaya Çıktığında Karşılaşılan Zorlukları Önlemek İçin Neler Yapılması Gerektiğine İlişkin Katılımcıların Görüşleri

Temalar	Alt Temalar	f	Katılımcılar
Teknolojik Altyapı ve Donanımla İlgili İşler	Uzaktan eğitim için öğretmenlere bilgisayar ve internet desteği sağlanmalı	5	Ö2, Ö11, Ö12, Ö16, Ö18
	Öğretmenler uzaktan eğitim ve teknolojinin kullanımı konularında eğitilmeli ve hazırlanmalı	4	Ö4, Ö5, Ö16, Ö18
	Teknolojik alt yapı yeterli ve sürekli işler hale getirilmeli	4	Ö3,Ö11,Ö14,15
	Her öğrencinin bilgisayar ve internet erişimi olmalı	2	Ö5, Ö12
	Kurumlarda teknik destek birimleri oluşturulmalı	1	Ö8
	Online derslerde öğretmenlerin öğrencileri görebileceği bir ders ortamı oluşturulmalı	1	Ö20
	Eğitim Planlaması ve Hazırlıkları	Dersler için kaynak desteği sağlanmalı ve dijital içerikler zenginleştirilmeli	4
Hibrit ve uzaktan eğitim için gerekli planlama ve hazırlıklar yapılmalı		3	Ö2, Ö3, Ö5
Online dersler konusunda aileler aydınlatılmalı		2	Ö2, Ö9
Ders kitapları internet üzerinden takibi yapılabilecek şekilde düzenlenmeli		1	Ö12
LGS sınavına girecek öğrencilere kaynak kitap gönderilmeli		1	Ö12
Öğrenciler ve eğitimciler bilinçlendirilmeli		1	Ö17
Sınıflar pandemi koşullarına göre düzenlenmeli		1	Ö5
Sağlıkla İlgili Önlemler	Kurallara uyulmalı	3	Ö6, Ö7, Ö13
	Öğrencilere ve öğretmenlere psikolojik destek sağlanmalı	3	Ö8, Ö12, Ö16
	Sağlıkla ilgili gerekli önlemler alınmalı	2	Ö17, Ö18

Gelecekte pandemi benzeri bir durum ortaya çıktığında karşılaşılan zorlukları önlemek için neler yapılması gerektiğine ilişkin katılımcıların görüşleri incelendiğinde; üç tema ve on altı alt tema tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenler gelecekte pandemi benzeri bir durum ortaya çıktığında karşılaşılan zorlukları önlemek için en başta; uzaktan eğitim için öğretmenlere bilgisayar ve internet desteği sağlanması (f=5), öğretmenlerin uzaktan eğitim ve teknolojinin kullanımı konularında eğitilmesi ve hazırlanması (f=4), teknolojik alt yapının yeterli ve sürekli işler hale getirilmesi (f=4) ve dersler için kaynak desteği sağlanması ve dijital içeriklerin zenginleştirilmesi (f=4) konularını vurguladıkları belirlenmiştir. Daha az sayıda olmakla birlikte katılımcılar; kurumlarda teknik destek birimleri ile online derslerde öğretmenlerin öğrencileri görebileceği bir ders ortamı oluşturulması, LGS sınavına girecek öğrencilere Devletçe kaynak kitap gönderilmesi ve sınıfların pandemi koşulları göz önüne alınarak düzenlenmesi görüşlerini de dile getirmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin konuyla ilgili bazı görüşleri aşağıya çıkartılmıştır:

“Umarım tekrar öyle bir durumla karşılaşmayız. Hazırlıklı olunmalı, sadece eğitimciler değil aileler de buna hazırlıklı olmalı. Öğretmenlere uzaktan eğitimi yapabilecek destekler sağlanmalı. Her öğretmene laptop imkânı sunulmalı, ev interneti desteklenmeli.” (Ö2)

“Teknolojik yeterlilik sağlanmış olmalı. (Bilgisayar, internet, elektrik vb. alt yapı sorunları hallolmuş ve güvenli bir şekilde her daim işler vaziyette hazırlıklı olmalı.) Eğitim ve öğretim faaliyetinin aksamaması için gereken planlamalar yapılmalıdır. Örneğin barınma ve konaklama yönlendirme zaman yönetimi işlemlerinin öngörülü bir şekilde yapılmalı ve çok yönlü planlamalar ile hazır bulunuşluk sağlanmalıdır.” (Ö3)

“Öncelikle dijital içerikler fazlalaştırılmalı, öğrencilerin teknolojik donanımları tamamlanmalı, sınıflar pandemi koşullarına göre düzenlenmeli, eğitimde yüz yüze planlamanın yanında hibrit ve uzaktan eğitim planlaması (ders programları vb.) hazırlanmalı ve tabii ki en önemlisi öğretmenlerin uzaktan eğitim becerileri geliştirilmeli.” (Ö5)

“Herkesin kurallara uyması.” (Ö6)

“Kurumlar, teknik ve psikolojik destek birimleri oluşturmalı.” (Ö8)

“Teknolojiye ulaşım kolaylaşmalı. Öğretmenlere daha çok destek ve motivasyon verilmeli. Online ders araç gereç kaynaklarının çeşitlendirilerek arttırılmasını öneririm.” (Ö11)

“Her öğrencinin ve öğretmenin bilgisayarı ve internet erişimi olmalı. Ders kitaplarının internet üzerinden takibinin yapılabilecek şekilde düzenlenmeli. LGS sınavına girecek tüm öğrenciler için devlet kaynak kitap göndermeli. Belirli aralıklarla öğrencilere ve öğretmenlere psikolojik destek sağlanmalı.” (Ö12)

“İyi bir sistem alt yapısı kurulmalı. Her ders için kaynak desteği sağlanmalı. Öğretmenlere teşvik edici destek verilmeli.” (Ö14)

“İyi bir sistem alt yapısı kurulmalı veya öğretmenin istediği program üzerinden ders işlemesine izin verilmeli. Kaynaklar için gruplar kurulmalı ve iyi bir kaynak alt yapısı oluşturulmalı.” (Ö15)

“Teknolojik anlamda tüm eğitimcilere eğitim verilmeli. Cihazlar sağlanmalı kamera, bilgisayar, mikrofon. Çocuklara psikolojik destek verilmeli.” (Ö16)

“Önce sağlık ile ilgili gerekli önlemler alınmalı, tüm öğrenciler ve eğitimciler bilinçlendirilmeli.” (Ö17)

“Online ders gibi durumlarda mutlaka öğretmenlerin öğrencileri görebileceği bir ders ortamı oluşturulmalı. Öğrenciler birbirini görmemeli ama görüntü mutlaka açık olmalı. Karşılaştığımız en büyük zorluk duvara konuşarak ders anlatıyor olmaktı.” (Ö20)

Sonuç ve Tartışma

Öğretmen dayanıklılığına dair görüşler: covid-19 pandemi dönemine dair bir değerlendirme konusunda öğretmen görüşlerinin belirlenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla yapılan araştırmada katılımcılara; Pandemi boyunca katılımcıların dayanıklılık kapasitesini etkileyen veya engelleyen koşullar; pandemi boyunca dayanıklılığın önündeki engelleri aşmak için katılımcıların neler yaptıkları; pandemi boyunca dayanıklılığın öğretmenliği nasıl etkilediği ve katılımcıların pandemi nedeniyle öğretmenliği bırakmayı düşünüp düşünmedikleri; küçük veya büyük bir yerleşim yerinde çalışmanın pandemi sırasında dayanıklılığı nasıl etkilediği; okul yönetiminin öğretmenlerin pandemi sırasında daha dirençli olmalarına yardımcı olmak için oluşturduğu strateji ve tekniklerin bulunup bulunmadığı; gelecekte pandemi benzeri bir durum ortaya çıktığında karşılaşılan zorlukları önlemek için neler yapılması gerektiğine ilişkin katılımcıların görüşlerinin neler olduğu soruları yöneltilmiş ve yanıtları aranmıştır. Katılımcıların görüşlerinden elde edilen verilerin analiz ve değerlendirilmesi sonucunda aşağıda belirtilen bulgulara ulaşılmıştır:

Araştırma sonuçlarına göre; pandemi boyunca katılımcıların dayanıklılık kapasitesini etkileyen veya engelleyen koşullara ilişkin katılımcı görüşleri incelendiğinde; dört tema ve on beş alt tema tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin dayanıklılık kapasitesini en fazla etkileyen veya engelleyen koşulların başında sürekli evde kalma ve sosyal hayatın durmasından kaynaklı psikolojik problemler, hayati tehlike ve sağlık problemleri ile online eğitim sistem alt yapı sorunları ve yetersizliğinin yer aldığı görülmektedir. TV ve sosyal medya ortamlarında sürekli karamsarlık pompalanması ile velilerin öğrenme ortamındaki olumsuz davranışları ise en az sayıda dile getirilen olumsuzluklar olmuştur. Diğer taraftan dile getirilen farklı bir görüşte ise katılımcı, pandemi boyunca herhangi bir etkilenme yaşamadığını ifade etmiştir. Pham, (2021) tarafından yapılan araştırmada da benzer bulgular elde edilmiştir. Buna göre Pham, (2021) tarafından yapılan araştırmada pandemi sürecinde sürekli evde kalma ve sosyal hayatın durmasının neden olduğu psikolojik problemleri içermektedir. Öğretmenler, izolasyonun ve sınırlı sosyal etkileşimin yarattığı psikolojik zorluklarla başa çıkmakta zorlanmışlardır. İkinci tema, hayati tehlike ve sağlık problemlerini vurgulamaktadır. Pandemi, öğretmenlerin kendi sağlıklarını ve ailelerinin sağlığını tehlikeye attığı için endişe yaratmıştır. Schussler vd. (2018) tarafından yapılan araştırmada da benzer bulgular elde edilmiştir. Buna göre Schussler vd. (2018) tarafından yapılan araştırmada online eğitim sistem alt yapı sorunları ve yetersizliği ile ilgilidir. Öğretmenler, uzaktan eğitimde teknik sorunlarla sık sık karşılaşmışlar ve bu durum dayanıklılıklarını olumsuz etkilemiştir. Son tema ise medyanın sürekli karamsarlık yayması ve velilerin öğrenme ortamındaki olumsuz davranışlarını içermektedir. Medyanın negatif haberleri ve velilerin eğitim sürecine olumsuz etkileri öğretmenlerin dayanıklılığını zorlaştırmıştır.

Pandemi boyunca dayanıklılığın önündeki engelleri aşmak için katılımcıların neler yaptığına ilişkin görüşleri incelendiğinde; dört tema ve on yedi alt tema tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin pandemi boyunca dayanıklılığın önündeki engelleri aşmak için en fazla; hijyen kurallarına uymak, açık alanlarda yürüyüş, spor ve egzersiz yapmak gerek okulun gerekse kendilerinin ve öğrencilerin teknik donanım ve internet sorunlarının çözülmesi ve öğrenciler ile daha yoğun sanal iletişim kurmak eylem ve davranışlarını sergiledikleri görülmektedir. Öğrencilere uzaktan eğitimle nasıl daha yararlı olunabileceğine ilişkin çalışma yapmak; soru-cevap şeklinde notlar çıkarmak; süreci en az hasarla atlattırma çalışmak için resim çizmek ve sanal sergiler açmak; velilerin ders ortamındaki hal ve hareketleriyle ilgili konuşmalar yapmak ise en az sayıda dile getirilen görüşlere örnek olarak verilebilmektedir. Schleicher, (2020) tarafından yapılan araştırmada da benzer bulgular elde edilmiştir. Buna göre Schleicher, (2020) tarafından yapılan araştırma pandemi sürecinde öğretmenlerin dayanıklılık kapasitesini artırmak için uyguladıkları eylem ve davranışları incelemiş ve öğretmenler, pandemi koşullarında kişisel hijyenlerine dikkat etmiş ve sağlıklı kalmak için gerekli önlemleri almışlardır. Diğer yandan aynı araştırmada öğretmenler, açık alanlarda yürüyüş yapmak, spor ve egzersiz yapmak gibi fiziksel aktivitelerle streslerini azaltmışlardır. Ayrıca, bu aktivitelerin dayanıklılıklarını artırdığını belirtmişlerdir. Sadeghi, (2018) tarafından yapılan araştırmada da benzer bulgular elde edilmiştir. Buna göre Sadeghi, (2018) tarafından yapılan araştırmada öğretmenler, uzaktan eğitim için gerekli teknik donanımı iyileştirmiş ve öğrencilere erişim sağlamak için internet sorunlarını çözmeye çalışmışlardır. Öğrencilere destek olma ve daha etkili uzaktan eğitim sağlama çabalarını içermektedir. Öğretmenler, öğrencilere uzaktan eğitimle daha etkili bir şekilde nasıl yardımcı olabileceklerini düşünmüşlerdir. Ayrıca, öğrencilerin sorularını yanıtlamak, notlar çıkarmak, sanal sergiler düzenlemek ve velilerle iletişim kurmak gibi yöntemleri kullanarak pandemi sürecini en iyi şekilde atlattırma çalışmışlardır.

Araştırma sonuçlarına göre; pandemi boyunca dayanıklılığın öğretmenliği nasıl etkilediği ve pandemi nedeniyle öğretmenliği bırakmayı düşünüp düşünmediklerine ilişkin katılımcıların görüşleri incelendiğinde ise; dört tema ve yirmi alt tema tespit edilmiştir. Pandemi boyunca dayanıklılığın öğretmenliği nasıl etkilediği konusunda katılımcılar en çok; psikolojik açıdan bunalma, yalnızlık hissine kapılma ve stres; motivasyonun bozulması ders işlemede isteksizlik ve öğrencilerle iletişimin olumsuz etkilenmesi gibi olumsuz etkilerini öne çıkardıkları görülmektedir. Diğer taraftan katılımcıların görüşlerinden pandemi boyunca dayanıklılığın öğretmenlik mesleği üzerinde; uzaktan öğretmenliğin zorluğunu anlamak, diğer eğitimcilere teknik anlamda destek olmak, öğretmenin öğrencileri için sınırlarını zorlaması, yüz yüze eğitimin verim ve değerini kavramak, teknolojik okur-yazarlığın artması, uzaktan eğitimde yeni beceriler edinmek gibi özveri gerektiren bazı olumlu etkilerinin de olduğu anlaşılmıştır. Son olarak; kendilerine pandemi nedeniyle öğretmenliği bırakmayı düşünüp düşünmedikleri sorusu yöneltilen katılımcılardan bu soruyu cevaplandıran 16 kişiden biri hariç 15 kişinin 'Hayır, düşünmüyorum' cevabını verdikleri belirlenmiştir. Naylor, (2001) tarafından yapılan araştırmada da benzer bulgular elde edilmiştir. Buna göre Naylor, (2001) tarafından yapılan araştırmada pandeminin öğretmenler üzerindeki etkilerini dört ana tema altında incelemiş ve bu konuda katılımcıların çeşitli görüşlerini ortaya koymuştur. İlk tema, pandeminin olumsuz etkilerini vurgulamaktadır. Katılımcılar, pandemi sürecinin psikolojik zorluklar, yalnızlık hissi, stres, motivasyon kaybı, isteksizlik ve öğrencilerle iletişim sorunları gibi olumsuz etkiler yarattığını belirtmişlerdir. Bu, öğretmenlerin dayanıklılığını olumsuz yönde etkileyen faktörlerin başında gelmektedir. Mullen, vd. (2021) tarafından yapılan araştırmada da benzer bulgular elde edilmiştir. Buna göre Mullen, vd. (2021) tarafından yapılan araştırmada pandemi sürecinin öğretmenlik mesleği üzerinde olumlu etkiler yarattığını ifade etmişlerdir. Bu etkiler arasında, uzaktan öğretmenlik deneyiminin öğretmenlere yeni beceriler kazandırması, teknolojik okur-yazarlığın artması ve yüz yüze eğitimin değerinin daha iyi anlaşılması gibi faktörler bulunmaktadır. Sonuç olarak, pandemi sürecinin öğretmenler üzerinde hem olumsuz hem de olumlu etkileri olduğu ve çoğu öğretmenin mesleği bırakmayı düşünmediği görülmektedir. Pandemi, öğretmenlerin dayanıklılığını test etmiş ve onların mesleki gelişimlerine katkıda bulunmuştur. Ancak, bu süreçte yaşanan zorluklar da göz ardı edilmemelidir.

Araştırma sonuçlarına göre; küçük veya büyük bir yerleşim yerlerinde çalışmanın pandemi sırasında dayanıklılığı nasıl etkileyeceğine ilişkin katılımcıların görüşleri incelendiğinde ise; iki tema ve dokuz alt tema tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük şehirlerde çalışmayı nüfusun fazla olması, sınıfların kalabalık oluşu, toplu ulaşım vb. nedenlerle pandemi açısından daha riskli, küçük yerleşimleri ise daha az riskli buldukları görülmektedir. Ayrıca katılımcılar büyük şehirlerde kural ve kısıtlamaların daha katı uygulandığını, küçük yerleşimlerde ise pandemi yokmuş gibi kurallara aldırış edilmediğini belirtmişlerdir. Büyük şehirler sadece teknolojik donanım ve kullanma becerisi açısından daha avantajlı bulunurken, küçük yerleşimler ise sadece sağlık kuruluşlarına ulaşım ve internet erişimi açısından dezavantajlı bulunmuşlardır. Beltman, vd. (2022) tarafından yapılan araştırmada da benzer bulgular elde edilmiştir. Buna göre Beltman, vd. (2022) tarafından yapılan araştırmada öğretmenlerin pandemi sırasında dayanıklılığını etkileyen yerleşim yerlerine ilişkin görüşleri çeşitli temalar altında toplanmıştır. İlk olarak, katılımcılar büyük şehirlerde çalışmanın pandemi açısından daha riskli olduğunu düşünmektedir. Bu düşünce, büyük şehirlerde nüfus yoğunluğunun ve sınıfların kalabalık olmasının pandemi riskini artırdığına dair bir algıyı yansıtmaktadır. Ayrıca, toplu ulaşımın sıklıkla kullanılması gibi faktörler de büyük şehirlerdeki riski artıran etkenler olarak belirtilmiştir. Mansfield, vd. (2012) tarafından yapılan

araştırmada da benzer bulgular elde edilmiştir. Buna göre Mansfield, vd. (2012) tarafından yapılan araştırmada Büyük şehirlerde teknolojik donanım ve internet erişiminin daha iyi olduğu vurgulanırken, küçük yerleşimlerde sağlık kuruluşlarına ulaşmanın daha zor olabileceği belirtilmiştir. Bu da yerleşim yerlerinin pandemi sürecindeki dayanıklılığı etkileyen faktörlerden biri olarak ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak, yerleşim yerlerinin pandemi sırasındaki dayanıklılık üzerindeki etkileri karmaşık bir şekilde değerlendirilmektedir ve bu, öğretmenlerin deneyimlerine ve yerel koşullara bağlı olarak değişebilmektedir.

Okul yönetiminin öğretmenlerin pandemi sırasında daha dirençli olmalarına yardımcı olmak için oluşturduğu strateji ve teknik bulunup bulunmadığına ilişkin katılımcıların görüşleri incelendiğinde; iki tema ve on dört alt tema tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin okul yönetiminin öğretmenlerin pandemi sırasında daha dirençli olmalarına yardımcı olmak için strateji oluşturması konusunda çoğunlukla olumsuz görüş bildirdikleri; 'Hayır olmadı, kesinlikle hayır, hiçbir destek verilmedi' şeklinde görüşlerini dile getirdikleri belirlenmiştir. Olumlu görüş bildiren katılımcılar ise bu konuda en çok; bilgilendirici ve uyarıcı afiş ve panolar asılması, okul yönetiminin çevrimiçi toplantılar yapılması, okulda katlara ve sınıflara dezenfektan konulması, rehberlik servisinde uyum çalışmaları yapılması gibi uygulamaları örnek olarak vermişlerdir. Day ve Gu, (2014) tarafından yapılan araştırmada da benzer bulgular elde edilmiştir. Buna göre Day ve Gu, (2014) tarafından yapılan araştırma okul yönetiminin öğretmenlerin pandemi sırasında daha dirençli olmalarına yardımcı olmak için attığı adımlara dair öğretmenlerin görüşlerini yansıtmaktadır. Olumsuz görüşler, birçok katılımcının okul yönetiminin bu konuda yetersiz olduğunu ve gerekli destekleri sunmadığını düşündüğünü göstermektedir. Mullen, vd. (2021) tarafından yapılan araştırmada da benzer bulgular elde edilmiştir. Buna göre Mullen, vd. (2021) tarafından yapılan araştırmada olumlu görüşlerdeki katılımcılar, okul yönetiminin bazı önlemler aldığını ve bu önlemlerin pandemi sürecinde öğretmenlere yardımcı olduğunu belirtmiştir. Bu önlemler arasında bilgilendirme afişleri, çevrimiçi toplantılar, dezenfektanların sağlanması ve rehberlik servisinin uyum çalışmaları gibi uygulamalar yer almaktadır. Bu sonuçlar, okul yönetiminin pandemi döneminde öğretmenlere sağladığı desteklerin değerlendirilmesi için önemlidir. Olumsuz görüşler, okul yönetimlerinin öğretmenlerin ihtiyaçlarını daha iyi anlamaları ve pandemi koşullarına uygun destekleri sağlamaları gerektiğini göstermektedir. Bu, özellikle benzer kriz durumlarının yönetiminde daha etkili olmak için dersler çıkarılması gereken bir noktadır.

Araştırma sonuçlarına göre; gelecekte pandemi benzeri bir durum ortaya çıktığında karşılaşılan zorlukları önlemek için neler yapılması gerektiğine ilişkin katılımcıların görüşleri incelendiğinde ise; üç tema ve on altı alt tema tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenler gelecekte pandemi benzeri bir durum ortaya çıktığında karşılaşılan zorlukları önlemek için en başta; uzaktan eğitim için öğretmenlere bilgisayar ve internet desteği sağlanması, öğretmenlerin uzaktan eğitim ve teknolojinin kullanımı konularında eğitilmesi ve hazırlanması, teknolojik alt yapının yeterli ve sürekli işler hale getirilmesi ve dersler için kaynak desteği sağlanması ve dijital içeriklerin zenginleştirilmesi konularını vurguladıkları belirlenmiştir. Daha az sayıda olmakla birlikte katılımcılar; kurumlarda teknik destek birimleri ile online derslerde öğretmenlerin öğrencileri görebileceği bir ders ortamı oluşturulması, LGS sınavına girecek öğrencilere Devletçe kaynak kitap gönderilmesi ve sınıfların pandemi koşulları göz önüne alınarak düzenlenmesi görüşlerini de dile getirmişlerdir. Pham, (2021) tarafından yapılan araştırmada da benzer bulgular elde edilmiştir. Buna göre Pham, (2021) tarafından yapılan araştırmada benzer bir pandemi durumuyla karşılaşıldığında öğretmenlerin ve eğitim kurumlarının daha hazırlıklı olması gerektiğine dair öğretmenlerin

önerilerini yansıtmaktadır. Öğretmenlerin en çok vurguladığı noktalardan biri, uzaktan eğitim için gerekli teknolojik altyapının güçlendirilmesi ve sürdürülebilir hale getirilmesidir. Bu, öğretmenlerin ve öğrencilerin çevrimiçi eğitime daha iyi erişim sağlamalarına yardımcı olabilir. Ayrıca, öğretmenlere teknoloji kullanımı ve uzaktan eğitim konularında eğitim verilmesi, özellikle benzer bir kriz durumunda daha etkili bir şekilde ders verebilmeleri için önemlidir. Teknik destek birimlerinin oluşturulması ve online dersler için uygun bir ders ortamının sağlanması da öğretmenlerin önerdiği önlemler arasındadır. Devletin, öğrencilere LGS sınavına girecekleri materyalleri sağlamak gibi öneriler de dikkate alınabilir. Ayrıca, sınıfların pandemi koşulları göz önüne alınarak düzenlenmesi, fiziksel mesafe ve hijyen kurallarına uygun bir okul ortamının oluşturulmasına katkı sağlayabilir. Bu sonuçlar, benzer kriz durumlarının gelecekte daha etkili bir şekilde yönetilmesi için eğitim kurumları ve hükümetler tarafından dikkate alınabilir. Özellikle teknolojik altyapının güçlendirilmesi ve öğretmenlerin bu tür durumlara daha iyi hazırlanması, eğitim sisteminin dayanıklılığını artırabilir.

Öğretmen dayanıklılığına dair görüşler: covid-19 pandemi dönemine dair bir değerlendirme konusunda öğretmen görüşlerinin belirlenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla yapılan araştırmada varılan sonuçlar ışığında aşağıda belirtilen öneriler geliştirilmiştir:

- Gelecekte benzer durumlar için okul, öğretmen ve öğrencilerin teknolojik donanım ve altyapı açısından yeterli hale getirilmesi ve desteklenmesi gerektiği,
- Dijital içeriklerin geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi ile öğretmen ve öğrencilerin bu kaynaklara erişiminin kolaylaştırılması,
- Öğretmenlere gerek teknik donanım gerekse yazılım konularında eğitim ve destek sağlanması,
- Öğrencilerin ve öğretmenlerin psikolojik ve motivasyon açısından desteklenmesi,
- İnternet erişimine ilişkin sıkıntılar ve yetersizlikler giderilerek online eğitim için güvenilir ve hızlı internet erişiminin sağlanması,
- Merkezi sınavlara girecek öğrencilere ücretsiz kaynak kitapları temin edilmesi, önerilmektedir.

Referanslar

- Beltman, S., Hascher, T., Mansfield, C. (2022). In the midst of a pandemic. *Zeitschrift Für Psychologie*, 230(3), 253-263.
- Bobek, B. (2002). Teacher Resiliency: A Key to Career Longevity. *The Clearing House: A Journal Of Educational Strategies, Issues And Ideas*, 75(4), 202- 205. doi: 10.1080/00098650209604932
- Brunetti, G. J. (2006). Resilience under Fire: Perspectives on the Work of Experienced, Inner City High School Teachers in the United States. *Teaching and Teacher Education*, 22, 812-825.
- Cepni, S. (2010). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Trabzon: Akademi Kitabevi
- Day, C., Gu, Q. (2014). *Resilient Teachers, Resilient Schools: Building and Sustaining Quality in Testing Times*. Routledge Press
- Dworkin, A. G. (2009). Teacher Burnout and Teacher Resilience: Assessing The Impacts of the School Acoountability Movement. In L.J. Saha, A.G. Dworkin (eds.), *International Handbook of Research on Teachers and Teaching*, 491–509. Springer Science+ Business Media.
- Gu, Q., Day, C. (2006). Challenges to teacher resilience: conditions count. *British Educational Research Association*, 39, 1, 22-44.
- Gu, Q., Day, C. (2007). Teacher's resilience: A necessary condition for effectiveness. *Teaching and Teacher Education*, 23(8), 1302–1316
- Gu, Q., Day, C. (2013). Challenges to Teacher Resilience: Conditions Count. *British Educational Research Journal*, 39, 22-44.
- Huang, C., Wang, Y., Li, X., Ren, L., Zhao, J., Hu, Y. et al. (2020). Clinical features of patients infected with 2019 novel coronavirus in Wuhan, China. *The Lancet*, 395(10223), 497-506.
- Li, Q., Guan, X., Wu, P., Wang, X., Zhou, L., Tong, Y., . . . Feng, Z. (2020). Early Transmission Dynamics in Wuhan, China, of novel coronavirus–infected pneumonia. *New England Journal of Medicine*, 382(13), 1199-1207.
- Mansfield, C. F., Beltman, S., Price, A., McConney, A. (2012). 'Don't sweat the small stuff': Understanding teacher resilience at the chalkface. *Teaching and Teacher Education*, 28, 357–367
- Mullen, C. A., Shield, L. B., Tienken, C. H. (2021). Developing Teacher Resilience and Resilient School Culture. *AASA Journal of Scholarship and Practice*, 18 (1), 8-25
- Naylor, C. (2001). *Teacher Workload and Stress: An International Perspective on Human Costs and Systemic Failure*. BCTF Research Report. British Columbia Teachers' Federation, Vancouver.
- Pham, T. T. (2021). Navigating the turbulent time: A qualitative inquiry into resilience among Vietnamese ESL teachers during COVID-19. *International Journal of TESOL & Education*, 2(1), 49-53.
- Rahayu, R. P., Wirza, Y. (2020). Teachers' perception of online learning during pandemic covid-19. *Jurnal Penelitian Pendidikan*, 20(3), 392-406.

- Sadeghi, M. (2018). A Shift from Classroom to Distance Learning: Advantaged and Limitations. *Sadeghi International Journal of Research in English Education*, 4(1), 80-88
- Schleicher, A. (2020). The Impact of Covid-19 On Education Insights From Education at a Glance. OECD.
- Schussler, D., DeWeese, A., Rasheed, D., DeMauro, A., Brown, J., Greenberg, M. and Jennings, P., (2018). Stress and Release: Case Studies of Teacher Resilience Following a Mindfulness-Based Intervention. *American Journal of Education*, 125(1), pp.1-28.
- Telli, S. G., Altun, D. (2021). Coronavirus (Covid-19) Pandemisi Döneminde Çevrimiçi Öğrenme. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 90-107.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. 11. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Yin, R. K. (2003). *Case study research. Design and methods* (5th Edition). Thousand Oaks, California: Sage Pub.